

گزارش نظارتی «قانون پیشگیری و مقابله با تقلب در تهیه آثار علمی» عملکرد دستگاه‌های اصلی حوزه آموزش عالی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

شماره مسلسل: ۱۸۹۵۳
کد موضوعی: ۲۷۰

مرکز پژوهش‌های
مجلس شورای اسلامی

تاریخ انتشار:
۱۴۰۲/۳/۴

عنوان گزارش:

گزارش نظارتی

«قانون پیشگیری و مقابله با تقلب در تهیه آثار علمی»
عملکرد دستگاه‌های اصلی حوزه آموزش عالی

نام دفتر:

مطالعات فرهنگ و آموزش (گروه آموزش عالی و تحقیقات)

تهیه و تدوین کننده:

یوسف زراعت‌کیش

ناظر علمی:

موسی بیات

صفحه آرا:

سیده فاطمه ابوطالبی

ویراستار ادبی:

سیده مرضیه موسی‌راد

واژه‌های کلیدی:

۱. تقلب علمی

۲. مقابله با تقلب

۳. عملکرد قانون مقابله با تقلب

۴. همانندجویی پارساها

فهرست مطالب

۶	چکیده.....
۷	خلاصه مدیریتی.....
۸	مقدمه و بیان مسئله.....
۹	تکالیف قانونی دستگاه‌های حوزه آموزش عالی و تحقیقات در پیشگیری و مقابله با تقلب در تهیه آثار علمی.....
۱۰	عملکرد وزارت علوم، تحقیقات و فناوری در راستای اجرای قانون.....
۱۳	عملکرد وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی در راستای اجرای قانون.....
۱۳	عملکرد وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی در راستای اجرای قانون.....
۱۵	عملکرد دانشگاه آزاد اسلامی.....
۱۵	عملکرد و تأثیر قانون بر میزان تخلفات و تقلب.....
۱۵	دلایل تقلب در تهیه آثار علمی.....
۱۷	جمع‌بندی و پیشنهاد.....
۱۸	منابع و مآخذ.....

فهرست جداول

۹	جدول ۱. تبصره‌ها و احکام مرتبط با وظایف دستگاه‌های مسئول حوزه آموزش و پژوهش.....
۱۰	جدول ۲. آمار عملکرد کارگروه‌های اخلاق در پژوهش دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزشی و پژوهشی.....
۱۲	جدول ۳. عملکرد مؤسسه‌های عضو ایراندک در همانندجویی پایان‌نامه، رساله و پیشنهادها بر پایه وابستگی سازمانی آنها در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰.....
۱۴	جدول ۴. پرونده‌ها و گزارش‌های تقلب به دبیرخانه کارگروه‌های اخلاق مستقر در واحدهای تابع وزارت بهداشت از سال ۱۳۹۶ تا ۱۴۰۰.....
۱۴	جدول ۵. خلاصه عملکرد وزارتخانه‌های علوم و بهداشت در تطابق با تبصره‌های قانون.....
۱۴	جدول ۶. مجموع تعداد همانندجویی و درصد همانندی (مشابهت به تفکیک سال) همه مؤسسات عضو ایراندک (دولتی و غیر دولتی).....
۱۷	جدول ۷. عوامل تأثیرگذار بر تقلب و سرقت علمی.....

گزارش نظارتی

«قانون پیشگیری و مقابله با تقلب در تهیه آثار علمی» عملکرد دستگاه‌های اصلی حوزه آموزش عالی

چکیده

علمی متقلبانه کشف شده مربوط به دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی غیردولتی بوده است. علاوه بر این، نتایج نشان می‌دهد سهم پارساهای (پایان‌نامه‌ها و رساله‌ها) غیرقابل پذیرش (بیش از ۳۰ درصد مشابَهت) از سال ۱۳۹۸ تا ۱۴۰۱ بیش از ۴۰ درصد بوده است که وضعیت نامطلوبی به لحاظ توجه به اخلاق علمی است که این وضعیت در دانشگاه‌های غیردولتی بدتر است. لازم به ذکر است دانشگاه آزاد اسلامی مدارک علمی بالغ بر ۴۰۰ هزار دانشجوی خود را در سامانه پژوهشیار ثبت نموده و حدود ۱۴ درصد از آنها را مشابَهت‌یابی کرده است. همچنین، سهم اعضای هیئت علمی در پرونده‌های دانشگاهی مرتبط با تقلب علمی هم در دانشگاه‌های علوم پزشکی و هم در دانشگاه‌های وابسته به وزارت علوم بیش از دانشجویان بوده است. به‌طور کلی در همه زیرنظام‌های آموزش عالی سهم پارساهای غیرقابل پذیرش در هر دو مقطع کارشناسی ارشد و دکتری از حدود ۴۷/۵۳ درصد در سال ۱۳۹۹ به ۴۱/۱۷ درصد در سال ۱۴۰۱ کاهش پیدا کرده است.

«قانون پیشگیری و مقابله با تقلب در تهیه آثار علمی» برای مقابله با تقلب در تهیه آثار علمی دانشگاهی مانند پیشنهادها، مقاله‌ها، پایان‌نامه‌ها و رساله‌های دانشجویی در تاریخ ۱۳۹۶/۰۶/۱۴ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید. در این قانون برای تخلف و تقلب در تهیه آثار مذکور توسط اشخاص حقیقی و حقوقی جرم‌انگاری شده و وظایفی برای متولیان اصلی آموزش عالی کشور یعنی وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی با هدف پیشگیری و مقابله با تقلب و تهیه آثار علمی تعیین شده است. در این گزارش عملکرد این دستگاه‌ها و مؤسسات وابسته به آنها در اجرای این قانون از سال ۱۳۹۶ تا ۱۴۰۰ بررسی شده است. نتایج گزارش نشان می‌دهد وزارت علوم و دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی وابسته به آن عملکرد بهتری نسبت به وزارت بهداشت و دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی وابسته به آن، در اجرای قانون، هم در بخش پیشگیری و هم در بخش مقابله با تقلب داشته‌اند. همچنین، بیش از ۹۰ درصد آثار

خلاصه مدیریتی

پژوهشگاه‌ها، مؤسسه‌های آموزش عالی، پژوهشی و فناوری دولتی و غیردولتی زیر نظر این وزارتخانه‌ها و همچنین حوزه‌های علمیه در نظر گرفته است. بنابراین، نقش دو وزارتخانه فوق و مؤسسات وابسته به آنها و دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی غیردولتی از جمله دانشگاه آزاد اسلامی برای اجرای این قانون حیاتی است.

وزارت علوم هم در بخش پیشگیری و هم در بخش قضایی در مقابله با متخلفین در تهیه آثار علمی اقداماتی را از سال ۱۳۹۶ شروع کرده است. در دانشگاه‌ها و سایر مؤسسات آموزشی و پژوهشی وابسته به این وزارتخانه تا تابستان سال ۱۴۰۱ بیش از ۹۸۴ کارگاه آموزشی اخلاق در پژوهش برگزار شده است. همچنین، ۱۲۵۱ پرونده تقلب علمی مربوط به دانشجویان و اعضای هیئت علمی در کارگروه‌های اخلاق در پژوهش بررسی شد که ۲۹۲ پرونده یعنی بیش از ۲۳ درصد

در «قانون پیشگیری و مقابله با تقلب در تهیه آثار علمی» در خصوص «تهیه، عرضه و یا واگذاری آثاری از قبیل رساله، پایان‌نامه، مقاله، طرح پژوهشی، کتاب، گزارش یا سایر آثار مکتوب و یا ضبط شده پژوهشی - علمی و یا هنری اعم از الکترونیکی و غیرالکترونیکی» به صورت غیرقانونی، توسط هر شخص حقیقی و حقوقی جرم‌انگاری شده است. در تبصره «۴» ماده واحده، **بازرسان وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی در اجرای این قانون و مطابق قانون آیین دادرسی کیفری، به‌عنوان ضابطان خاص معرفی شده‌اند. قانون پیشگیری و مقابله با تقلب در تهیه آثار علمی» دو بخش مهم پیشگیری و مجازات را برای مقابله با تقلب در تهیه آثار علمی تعیین کرده و تکالیفی برای همه دستگاه‌های مرتبط از جمله وزارتخانه‌های علوم و بهداشت و دانشگاه‌ها،**

۱. تبصره «۴» - بازرسان وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی در اجرای این قانون و مطابق قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲/۱۲/۴ پس از فراگیری مهارت‌های لازم، عندالاجتضا می‌توانند به‌عنوان ضابط خاص محسوب شوند.

اخلاق در پژوهش دانشگاه‌ها» (موضوع تبصره «۷») بوده و در این راستا ۳۹۶ پرونده تخلف مربوط به دانشجویان و اعضای هیئت علمی بررسی شده است. البته عملکرد کمیته‌های اخلاق، کمیته‌های انضباطی دانشجویان و آیین‌نامه انتظامی اعضای هیئت علمی قبل از تصویب قانون وجود داشته است و نمی‌توان آن را اهتمام به اجرای قانون دانست.

در ثبت رساله‌ها، پایان‌نامه‌ها و مقاله‌های علمی در سامانه‌های ایرانداک، زیرنظام‌های مختلف آموزش عالی نظیر دانشگاه پیام‌نور (۴۹۰۷۲۲ مورد) و دانشگاه آزاد اسلامی (۲۱۸۲۲ مورد) نیز فعال بوده‌اند و از این حیث از وزارت بهداشت (۵۶۲ مورد) عملکرد قوی‌تری داشته‌اند.

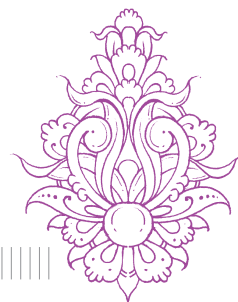
به‌طور کلی سهم پارساهای (پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد و رساله‌های دکتری) غیرقابل پذیرش (بیش از ۳۰ درصد مشابهت) در سال ۱۳۹۹ نسبت به سال ۱۴۰۰ افزایشی بوده و از حدود ۴۵ درصد به ۴۷ درصد رسید. این سهم پس از سال ۱۳۹۹ روند کاهشی داشته و به حدود ۴۱ درصد در سال ۱۴۰۱ رسیده که امیدوارکننده است. میانگین سهم «پارساهای غیرقابل پذیرش» از کل پارساهای همانندجویی شده بالای ۴۰ درصد است که نشان‌دهنده عدم رعایت حقوق مالکیت معنوی و اخلاق علمی در دانشگاه‌های کشور است. در سال ۱۴۰۱ سهم «پارساهای غیرقابل پذیرش» در دوره دکتری حدود ۲۹ درصد و در دوره کارشناسی ارشد نزدیک به ۴۲٫۵ درصد است. بنابراین، به‌نظر می‌رسد رعایت اخلاق علمی در بین دانشجویان دکتری کشور بیشتر است.

از دلایل تقلب در تهیه آثار علمی می‌توان ضعف علمی دانشجویان تحصیلات تکمیلی و مدرک‌گرایی، اجبار دانشجویان و اعضای هیئت علمی به انتشار مقاله به خصوص مقاله‌های ISI، عدم اختصاص زمان کافی به کار علمی به دلیل شاغل بودن دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزشی، ضعف زیرساخت‌های علمی در دانشگاه‌ها و فرسوده بودن تجهیزات پژوهشی، ضعف علمی معدودی از اعضای هیئت علمی که در نقش استاد راهنما فعالیت دارند، عدم کنترل و نظارت کافی، منفعت‌طلبی و ایجاد سوابق علمی (رزومه‌سازی)، رانام برد.

پرونده‌ها به صدور حکم خاتمه یافت. علاوه بر این، این وزارتخانه بیش از ۵ هزار مورد تخلف در تهیه مقاله‌های علمی و ۱۵۰۰ مورد تخلف در تهیه رساله و پایان‌نامه را تا ابتدای سال ۱۴۰۱ به قوه قضائیه ارجاع داده است. همچنین، دانشگاه‌ها و سایر مؤسسات ذیل این وزارتخانه عنوان و متن پایان‌نامه، رساله و مقاله‌های خود را به صورت فعال در سامانه‌های سامانه‌های اطلاعاتی پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (ایرانداک) ثبت کرده‌اند که تا سال ۱۴۰۱ مجموع آنها به بالغ بر ۲۵۲ هزار مورد رسیده است (جدول شماره ۱).

عملکرد وزارت علوم که در راستای تبصره «۳» با موضوع «مهر و موم (پلمب) یا توقف محل بنگاه و یا پایگاه الکترونیکی متخلف ... با دستور مراجع قضایی»، تبصره «۴» با موضوع «تعیین بازرسان به عنوان ضابطان خاص» تبصره «۷» با موضوع پیشگیری از جرائم و تخلفات علمی و تبصره «۹» با موضوع «ثبت، تأیید و همانندجویی اسناد علمی دانشگاهی در سامانه‌های اطلاعاتی پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (ایرانداک)، مطلوب ارزیابی می‌شود.

وزارت بهداشت و دانشگاه‌ها و سایر مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی وابسته به آن در اجرای قانون نداشته‌اند به خصوص در اجرای تبصره‌های «۳» و «۴» عملکرد قابل قبولی نداشته است. در خصوص تبصره (۹) اطلاعات به دست آمده عملکرد بسیار ضعیفی را نشان می‌دهد، برای نمونه در خصوص ثبت عناوین آثار علمی در سامانه‌های ایرانداک (موضوع تبصره «۹») یا سامانه‌های مشابه عملکرد آنها بسیار ضعیف بوده است، به نحوی که تنها ۳ مؤسسه آموزشی (۴ درصد) و ۲۷۰ عضو هیئت علمی (۱/۴ درصد) وابسته به این وزارتخانه عضو ایرانداک هستند و تعداد درخواست‌های همانندجویی آنها تنها ۵۶۵ مورد (به ازای هر صد دانشجوی تحصیلات تکمیلی یک درخواست) بوده است. همچنین، این وزارتخانه در تعیین نهایی ضابطین قضایی و شکایت از متخلفین حقیقی و حقوقی به مراجع قضایی (موضوع تبصره «۳») و مهر و موم یا توقف محل بنگاه و یا پایگاه الکترونیکی متخلف با دستور مراجع قضایی (موضوع تبصره «۴») عملکردی نداشته است. عملکرد مثبت این وزارتخانه بیشتر در بخش پیشگیری از تخلف و تقلب از طریق «کارگروه وزارت اخلاق در پژوهش» و «کمیته‌های

مقدمه و بیان مسئله

در دو دهه گذشته با گسترش بی سابقه آموزش عالی و اجازه تأسیس رشته‌ها و واحدهای دانشگاهی متعدد در سراسر کشور، تعداد دانشجویان تحصیلات تکمیلی نیز رشد بالایی را تجربه کرده است، اما توسعه آموزش عالی و رشد تعداد دانشجویان تحصیلات تکمیلی با افزایش تقبل در تهیه آثار علمی به خصوص مقاله‌های علمی و پژوهشی و علمی-ترویجی، پایان‌نامه‌ها و رساله‌های دانشجویی همراه شد که برخی مقاله‌های علمی نیز این موضوع را تأیید می‌کنند.^۱ به این دلیل در تاریخ ۱۳۹۵/۰۴/۱۳ «لایحه مقابله با تقبل در تهیه آثار علمی» با هدف زدودن فعالیت‌های غیرقانونی در عرصه آموزش عالی تقدیم مجلس شورای اسلامی شد و در تاریخ ۱۳۹۶/۰۶/۱۴ با عنوان «قانون پیشگیری و مقابله با تقبل در تهیه آثار علمی»^۲ به تصویب رسید. در این قانون در خصوص «تهیه، عرضه و یا واگذاری آثاری از قبیل رساله، پایان‌نامه، مقاله، طرح پژوهشی، کتاب، گزارش یا سایر آثار مکتوب و یا ضبط شده پژوهشی - علمی و یا هنری اعم از الکترونیکی و غیرالکترونیکی» به صورت غیرقانونی، توسط هر شخص حقیقی و حقوقی جرم‌انگاری شده است.

۱. علی کاظمیان، تقبل علمی در انجام پروژه دانشگاهی؛ مطالعه‌ای در میان دانشجویان سال ششم دانشکده دندانپزشکی مشهد، ۱۳۹۶.

۲. ماده واحده - تهیه، عرضه و یا واگذاری آثاری از قبیل رساله، پایان‌نامه، مقاله، طرح پژوهشی، کتاب، گزارش یا سایر آثار مکتوب و یا ضبط شده پژوهشی - علمی و یا هنری اعم از الکترونیکی و غیرالکترونیکی توسط هر شخص حقیقی یا حقوقی به قصد انتفاع و به‌عنوان حرفه یا شغل - با هدف ارائه کل اثر و یا بخشی از آن توسط دیگری به‌عنوان اثر خود، جرم بوده و مرتکب یا مرتکبان علاوه بر واریز وجوه دریافتی به خزانه دولت مشمول مجازات به شرح زیر می‌باشند:

تکالیف قانونی دستگاه‌های حوزه آموزش عالی و تحقیقات در پیشگیری و مقابله با تقلب در تهیه آثار علمی

در صورت احراز جرم موضوع این قانون با توجه به میزان تخلف، اعمال مجازات انتظامی تنزل رتبه یا پایه عضو هیئت علمی، اخراج، لغو قرارداد در صورت احراز جرم موضوع این قانون در آثار علمی با توجه به میزان تخلف، می‌باشند.

این قانون برای پیشگیری و نظارت بیشتر بر پایان‌نامه‌ها و رساله‌های دانشجویان تحصیلات تکمیلی، در تبصره «۹»^۲ حوزه‌های علمی و همچنین دانشگاه‌ها، پژوهشگاه‌ها، مؤسسه‌های آموزش عالی، پژوهشی فناوری دولتی و غیردولتی زیر نظر وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، دانشگاه آزاد اسلامی را مکلف کرده است پیشنهادها (پروپوزال‌ها)، پایان‌نامه‌ها و رساله‌های دانشجویان تحصیلات تکمیلی خود را که فاقد طبقه‌بندی هستند در سامانه‌های اطلاعاتی پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (ایرانداک) ثبت و تأیید کرده و فایل تمام متن و نتیجه را همانندجوبی کنند.

در جدول ۱، تکالیف قانونی دستگاه‌های حوزه آموزش عالی و تحقیقات در پیشگیری و مقابله با تقلب در تهیه آثار علمی به اختصار آمده است. در تبصره «۳» وزارتین علوم و بهداشت مکلف به مهر و موم (پلمب) یا متوقف کردن محل بنگاه و یا پایگاه الکترونیکی متخلف و با دستور مراجع قضایی شده‌اند. در تبصره «۴»^۱ ماده واحده، بازرسان وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی در اجرای این قانون و مطابق قانون آیین دادرسی کیفری، به عنوان ضابط خاص معرفی شده‌اند.

علاوه بر مطالب فوق، در این قانون برای پیشگیری از تهیه غیرقانونی آثار علمی به عبارتی دیگر با هدف پیشگیری از وقوع جرم، تکالیفی بر عهده وزارتخانه‌های علوم و بهداشت به خصوص در تبصره «۷» در نظر گرفته شده است. این تکالیف شامل ترویج فرهنگ احترام به حقوق مالکیت فکری، الزام دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزشی و پژوهشی به اعمال نظارت دقیق بر رعایت حقوق مالکیت فکری، اعمال مجازات انتظامی

جدول ۱. تبصره‌ها و احکام مرتبط با وظایف دستگاه‌های مسئول حوزه آموزش و پژوهش

ردیف	تبصره	محتوای حکم	دستگاه/های مسئول
۱	تبصره «۴»	تعیین بازرسان وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی به عنوان ضابط خاص.	وزارتین علوم و بهداشت
۲	تبصره «۳»	مهر و موم (پلمب) یا توقف محل بنگاه و یا پایگاه الکترونیکی متخلف مندرج به درخواست یکی از وزارتین علوم و بهداشت یا سایر مراجع مربوطه و با دستور مراجع قضایی.	وزارتین علوم و بهداشت
۳	تبصره «۷»	۱. ترویج فرهنگ احترام به حقوق مالکیت فکری از طریق گنجاندن دروس ذی‌ربط و اصلاح سرفصل برنامه‌های درسی و برگزاری کارگاه‌های آموزشی. ۲. الزام دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزشی و پژوهشی به اعمال نظارت دقیق بر رعایت حقوق مالکیت فکری در آثار علمی و پایان‌نامه‌ها و رساله‌های دانشجویی. ۳. اعمال مجازات انتظامی اخراج دانشجو یا ابطال پایان‌نامه و رساله یا مدرک تحصیلی در صورت احراز جرم موضوع این قانون با توجه به میزان تخلف. ۴. اعمال مجازات انتظامی تنزل رتبه یا پایه عضو هیئت علمی، اخراج، لغو قرارداد در صورت احراز جرم موضوع این قانون در آثار علمی با توجه به میزان تخلف.	وزارتین علوم و بهداشت
۴	تبصره «۹»	ثبت و تأیید پیشنهادها (پروپوزال‌ها)، پایان‌نامه‌ها و رساله‌های دانشجویان تحصیلات تکمیلی در سامانه‌های اطلاعاتی پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (ایرانداک).	وزارتین علوم و بهداشت، دانشگاه آزاد اسلامی و همه مؤسسه‌های آموزشی و پژوهشی
۵	تبصره «۱۰»	تدوین آیین‌نامه اجرایی	وزارتین علوم و بهداشت

۱- تبصره «۴»- بازرسان وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی در اجرای این قانون و مطابق قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲/۱۲/۴ پس از فراگیری مهارت‌های لازم، عندالاجتضا می‌توانند به عنوان ضابط خاص محسوب شوند.

۲- تبصره «۹»- حوزه‌های علمی و همچنین دانشگاه‌ها، پژوهشگاه‌ها، مؤسسه‌های آموزش عالی، پژوهشی فناوری دولتی و غیردولتی زیر نظر وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی از جمله دانشگاه علمی کاربردی، دانشگاه آزاد اسلامی، جهاد دانشگاهی، مؤسسه‌های آموزش عالی غیردولتی غیرانتفاعی، مؤسسه‌های وابسته به دستگاه‌های آموزش عالی غیردولتی غیرانتفاعی، مؤسسه‌های وابسته به دستگاه‌های اجرایی و دانشگاه فرهنگیان موظف هستند از این پس، پیشنهادها (پروپوزال‌ها)، پایان‌نامه‌ها و رساله‌های دانشجویان تحصیلات تکمیلی خود را که فاقد طبقه‌بندی هستند در سامانه‌های اطلاعاتی پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (ایرانداک) ثبت و تأیید کرده و فایل تمام متن و نتیجه را همانندجوبی کنند. ارائه گواهی ثبت و بارگذاری فایل تمام متن و نتیجه همانندجوبی این مدارک برای هرگونه پرداخت مالی به استادان راهنما، مشاور و داور و تخصیص امتیاز در ترفیع و ارتقای آنها و همچنین دانشجویان الزامی است.

و همچنین حوزه‌های علمیه تکالیفی مشخص کرده است. با توجه به اهمیت موضوع برای نظام علم و فناوری کشور و تکالیف قانونی دستگاه‌های مرتبط، در این گزارش به بررسی عملکرد دستگاه‌های اصلی و مرتبط با این قانون پرداخته می‌شود. در جدول (الف)، تبصره‌ها و احکام مرتبط با وظایف دستگاه‌های مسئول حوزه آموزش و پژوهش به‌طور خلاصه آمده است.

با توجه به آنچه گذشت، «قانون پیشگیری و مقابله با تقلب در تهیه آثار علمی» دو بخش مهم پیشگیری و مجازات را برای مقابله با تقلب در تهیه آثار علمی در نظر گرفته است و برای همه دستگاه‌های مرتبط از جمله وزارتخانه‌های علوم و بهداشت و دانشگاه‌ها، پژوهشگاه‌ها، مؤسسه‌های آموزش عالی، پژوهشی فناوری دولتی و غیردولتی زیر نظر این وزارتخانه‌ها

عملکرد وزارت علوم، تحقیقات و فناوری در راستای اجرای قانون

وزارت علوم از سال ۱۳۹۶ تا سال ۱۴۰۰ در مجموع ۹۸۴ کارگاه آموزشی و دانش‌افزایی در موضوع اخلاق در پژوهش و ترویج فرهنگ احترام به مالکیت فکری برای دانشجویان و اعضای هیئت علمی در سطح دانشگاه‌ها و سایر مؤسسات آموزشی و پژوهشی برگزار شده است. آمار عملکرد کارگروه‌های اخلاق در پژوهش دانشگاه‌ها و سایر مؤسسات آموزشی و پژوهشی در جدول (۲) آمده است. براساس داده‌های این جدول در مجموع ۱۲۵۱ پرونده توسط کارگروه‌های اخلاق در پژوهش دانشگاه‌ها و سایر مؤسسات آموزشی و پژوهشی دریافت شده است. از این تعداد، ۳۴۶ پرونده به هیئت انتظامی اعضای هیئت علمی / کمیته انضباطی دانشجویان ارجاع شد که ۲۰۴ مورد یعنی حدود ۶۰ درصد از پرونده‌ها مربوط به اعضای هیئت علمی بوده است.

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری با توجه به تکالیفی که قانون بر عهده آن گذاشته است، در دو بخش: الف) پیشگیری از وقوع تقلب و ب) مقابله قانونی و قضایی با تقلب و تخلف در تهیه آثار علمی، اقداماتی را انجام داده که در ادامه به آنها پرداخته خواهد شد:

الف) اقدامات وزارت علوم پیشگیری از تقلب در تهیه آثار علمی:

تشکیل کارگروه‌های اخلاق در پژوهش در دانشگاه‌ها و سایر مؤسسات آموزشی و پژوهشی و تشکیل کارگروه‌های وزارتی اخلاق در پژوهش به‌عنوان ناظر از جمله اقدامات این وزارتخانه برای پیشگیری از وقوع جرم و در راستای بند «۱» تبصره «۷» قانون بوده است. طبق گزارش

جدول ۲. آمار عملکرد کارگروه‌های اخلاق در پژوهش دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزشی و پژوهشی

تعداد پرونده‌های منتج به رأی هیئت انتظامی / کمیته انضباطی دانشجویان		تعداد پرونده‌های ارجاع شده به هیئت انتظامی اعضای هیئت علمی / کمیته انضباطی دانشجویان		تعداد پرونده‌های دریافتی کارگروه اخلاق در پژوهش به تفکیک مخاطب		تعداد پرونده‌های دریافتی کارگروه اخلاق در پژوهش	تعداد کارگاه‌های برگزار شده	سال
هیئت علمی	دانشجو	هیئت علمی	دانشجو	هیئت علمی	دانشجو			
۶۰	۳۰	۳۸	۳۵	۱۲۶	۷۶	۲۰۲	۱۱۹	۱۳۹۶
۳۸	۳۱	۲۹	۱۰	۱۴۴	۹۷	۲۲۱	۱۵۳	۱۳۹۷
۳۳	۲۵	۵۴	۳۶	۱۳۷	۱۵۹	۲۹۶	۲۲۱	۱۳۹۸
۱۹	۹	۳۹	۴۹	۱۳۷	۱۲۵	۲۶۳	۳۰۶	۱۳۹۹
۲۸	۱۹	۴۴	۲۲	۱۷۶	۹۴	۲۷۰	۲۴۹	۱۴۰۰
۱۷۸	۱۱۴	۲۰۴	۱۴۲	۷۰۰	۵۵۱	۱۲۵۱	۹۸۴	جمع کل

مأخذ: مکاتبه شماره ۳/۱۷۱۸۷۹ مورخ ۱۴۰۱/۰۶/۲۷ وزارت علوم، تحقیقات و فناوری با مرکز پژوهش‌های مجلس.

۱۴۰۱ است.^۴

دانشگاه‌ها و سایر مؤسسات آموزشی و پژوهشی وابسته به وزارت علوم در راستای تبصره «۹» این قانون با موضوع ثبت و تأیید پیشنهادها (پروپوزال‌ها)، پایان‌نامه‌ها و رساله‌های دانشجویان تحصیلات تکمیلی در سامانه‌های اطلاعاتی پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (ایرنداک)، عملکرد مناسبی داشته‌اند. در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰ تعداد ۱۲۲ دانشگاه و مؤسسه آموزشی و پژوهشی، بالغ بر ۲۶ هزار عضو هیئت علمی، حدود ۱۶۷ هزار دانشجو (حدود ۶۵ درصد از دانشجویان تحصیلات تکمیلی) مرتبط با این وزارتخانه عضو ایرنداک بوده‌اند و بالغ بر ۱۲۶ هزار درخواست همانندجویی داشته‌اند. (جدول ۲)

عملکرد تبصره «۹» و ثبت و تأیید آثار علمی توسط زیرنظام‌های آموزش عالی و دانشگاه‌ها تابعه آنها در پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (ایرنداک)^۵

بر طبق تبصره «۹» «قانون پیشگیری و مقابله با تقلب در تهیه آثار علمی»، حوزه‌های علمیه و همچنین دانشگاه‌ها، پژوهشگاه‌ها، مؤسسه‌های آموزش عالی، پژوهشی فناوری دولتی و غیردولتی زیر نظر وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی از جمله دانشگاه علمی کاربردی، دانشگاه آزاد اسلامی، جهاد دانشگاهی، مؤسسه‌های آموزش عالی غیردولتی غیرانتفاعی، مؤسسه‌های وابسته به دستگاه‌های آموزش عالی غیردولتی غیرانتفاعی، مؤسسه‌های وابسته به دستگاه‌های اجرایی و دانشگاه فرهنگیان موظف هستند پیشنهادها (پروپوزال‌ها)، پایان‌نامه‌ها و رساله‌های دانشجویان تحصیلات تکمیلی خود را که فاقد طبقه‌بندی هستند در سامانه‌های اطلاعاتی پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (ایرنداک) ثبت و تأیید کرده و فایل تمام متن و نتیجه را همانندجویی کنند.

بر طبق گزارش ایرنداک دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزشی و پژوهشی تابعه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، دانشگاه آزاد اسلامی، مؤسسه‌های آموزش عالی غیردولتی غیرانتفاعی و جهاد دانشگاهی اقدام به ثبت پیشنهادها (پروپوزال‌ها)، پایان‌نامه‌ها و رساله‌های دانشجویان تحصیلات تکمیلی خود در سامانه‌های اطلاعاتی ایرنداک کرده‌اند. تنها دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزشی و پژوهشی تابعه وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی در راستای اجرای قانون و ثبت اطلاعات مذکور عملکرد بسیار ضعیفی داشته‌اند و تنها ۳ مؤسسه (۴ درصد مؤسسات) تابع وزارت بهداشت در ایرنداک عضو هستند. در جدول (۳) عملکرد وزارتخانه‌های علوم و بهداشت و سایر مؤسسات آموزشی و پژوهشی در همانندجویی پایان‌نامه، رساله و پیشنهادها در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰ نشان داده شده است.

برخی دیگر از اقدامات پیشگیرانه این وزارتخانه شامل موارد زیر است:^۱
۱. مکاتبه با شرکت‌های خدمات ارتباطی تلفن همراه برای جلوگیری از ارسال پیامک‌های تبلیغات غیرمجاز مرتبط با تقلب علمی.

۲. تبیین قانون در رسانه ملی.

۳. اقدام برای معرفی و تعیین ضابطین خاص.

۴. مکاتبه با رؤسای دانشگاه‌ها برای تأکید بیشتر بر لزوم اتخاذ تدابیر لازم برای پیشگیری از وقوع تقلب علمی.

۵. اعلام اسامی دانشجویان متخلف به دانشگاه مربوط.

علاوه بر مطالب فوق دانشگاه‌ها و سایر مؤسسات آموزشی و پژوهشی وابسته به وزارت علوم عملکرد مطلوبی در عضویت و ثبت پیشنهادها، رساله‌ها و پایان‌نامه‌های دانشجویی در سامانه‌های ایرنداک داشته‌اند. تعداد ۱۲۲ دانشگاه و مؤسسه آموزشی و پژوهشی، بالغ بر ۲۶ هزار عضو هیئت علمی و بالغ بر ۱۶۶ هزار دانشجو وابسته به وزارت علوم در ایرنداک عضو شده‌اند.

با توجه به موارد فوق می‌توان گفت اقدام‌های کنشی و پیشگیرانه وزارت علوم در خصوص اجرای قانون و پیشگیری از تقلب در تهیه آثار علمی مطلوب بوده و تداوم این اقدام‌ها با نظارت و مدیریت جدی ضروری است.

ب) اقدامات واکنشی و قضایی وزارت علوم در مقابله با متخلفین در تهیه آثار علمی:

این وزارتخانه برای مقابله با تقلب در تهیه آثار علمی و در راستای تبصره «۳» «قانون پیشگیری و مقابله با تقلب در تهیه آثار علمی»، از سال ۱۳۹۷ اقدام به شناسایی اشخاص حقیقی و حقوقی و وبسایت‌ها کرده است که در تهیه متقلبانه آثار علمی مانند پایان‌نامه، رساله و مقاله فعالیت دارند. در این راستا تا شهر پورماه سال ۱۴۰۰، این وزارتخانه اقدام به پلمپ و جمع‌آوری وسایل، مدارک و مستندات ۲۷ مؤسسه غیرمجاز فعال در تهیه آثار علمی کرده است. همچنین، ۴۶ شخص حقوقی، ۴۹ شخص حقیقی، ۵۷ سایت و کانال تلگرامی و ۱۳۸ خط تلفن ثابت و سیار شناسایی و اقامه شکایت در دادسرای عمومی و انقلاب تهران کرده است. موضوع شکایت‌ها اغلب علیه تبلیغ غیرمجاز تهیه آثار علمی و خرید و فروش مقاله، رساله و پایان‌نامه و جعل مدارک دانشگاهی بوده که تا سال ۱۴۰۱ شامل ۱۵۰۰ مقاله و ۵۰۰۰ پایان‌نامه و رساله بوده است. بالای ۹۰ درصد آثار علمی خرید و فروش شده مذکور مربوط به دانشگاه‌های غیردولتی بوده است. این وزارتخانه در سال ۱۳۹۹ نیز تعداد مقاله‌های مورد شکایت تا این سال را ۱۵۰۰ مورد و تعداد پایان‌نامه‌ها و رساله‌ها را ۵۰۰۰ مورد گزارش کرده بود.^۳ عدم تغییر این تعداد نشان‌دهنده افت عملکرد این وزارتخانه در راستای تبصره «۳» قانون از سال ۱۳۹۹ تا

۱. مکاتبه شماره ۷/۷۵/۱۴۰۹۵۸ مورخ ۱۴۰۱/۰۶/۰۴، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری با مرکز پژوهش‌های مجلس. همان.

۲. مکاتبه شماره ۷/۵۲/۱۲۰۳۱۴ مورخ ۱۳۹۹/۰۶/۲۴، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری با مرکز پژوهش‌های مجلس.

۳. مکاتبه شماره ۷/۷۵/۹۲۵۱۲ مورخ ۱۳۹۹/۰۵/۲۵، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری با مرکز پژوهش‌های مجلس.

۴. مکاتبه شماره ۳۳/۹۱۳۱ مورخ ۱۴۰۱/۰۹/۱۶، ایرنداک.

جدول ۳. عملکرد مؤسسه‌های عضو ایراندک در همانندجویی پایان‌نامه، رساله و پیشنهادها بر پایه وابستگی سازمانی آنها در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰

شمار دانشجویان تحصیلات تکمیلی* (۱۳۹۹-۱۴۰۰)	دانشجویان عضو		اعضای هیئت علمی عضو		درخواست همانندجویی (تعداد اسناد ثبت شده)		مؤسسه‌های عضو		وابستگی سازمانی
	تعداد	درصد نسبت به دانشجویان تحصیلات تکمیلی	تعداد	درصد	تعداد	تعداد به ازای هر ۱۰۰ نفر دانشجوی تحصیلات تکمیلی	تعداد	درصد	
۲۵۷۸۱۰	۱۶۶۸۷۱	۶۵	۲۶۲۹۷	۹۸	۴۹	۱۳۶۰۶۴	۱۲۲	۸۷	وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
۳۸۹۴۱	۴۸۴۵۱	۱/۲۴	۴۴۵۸	-	۱۳۶***	۴۹۰۷۲	۱۷۱	۳۲	دانشگاه پیام نور
۴۶۳۴۷	۱۱۳۸	۲	۲۷۰	۱/۴	۱	۵۶۵	۳	۴	وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
۱۱۴۹۷	۵۴۴۰	۴۷	۸۰۷	۶۳	۲۳	۲,۶۷۵	۳۹	۱۴	سایر دستگاه‌های اجرایی
۷۴۱۸۷	۷۳۳۰۴	۹۹	۵۱۶۸	-	۷۰	۵۲۰۳۵	۲۶۷	۹۹	مؤسسه‌های آموزش عالی غیردولتی غیرانتفاعی و جهاد دانشگاهی
۳۰۰۰۰۰***	۴۳۰۴۷	۱۴	۴۴۱۰	۱۳/۷۰	۷	۲۱۸۲۲	۸۷	۱۸	دانشگاه آزاد اسلامی
۷۲۸۷۸۲	۳۳۸۲۵۱	۴۶	۳۶۴۴۲	۴۲	۳۵	۲۵۲۲۳۳	۶۹۷	۴۶	کل

* شمار دانشجویان بر پایه آمار آموزش عالی ایران در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ از مؤسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی است.
** شمار دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه آزاد اسلامی با توجه به آخرین آمار که مربوط به سال‌های ۱۳۹۹ - ۱۳۹۸ (۲۵۶۹۰۹ نفر) تخمین زده شده است.
*** به دلیل اینکه برخی از دانشجویان مدارک خود را چندبار و در رفت و برگشت‌های مختلف اصلاح و ثبت کرده‌اند، تعداد مدارک از تعداد دانشجویان پیشی گرفته است.

به‌ازای هر ۱۰۰ نفر دانشجوی تحصیلات تکمیلی). با توجه به اینکه وزارت بهداشت از دستگاه‌های اصلی متولی آموزش و پژوهش در کشور است و بالغ بر ۴۶ هزار دانشجوی تحصیلات تکمیلی در دانشگاه‌ها و سایر مؤسسات آموزشی و پژوهشی این وزارتخانه مشغول به تحصیل هستند، عملکرد این وزارتخانه در راستای تبصره «۹» بسیار ضعیف ارزیابی می‌شود. دانشگاه پیام نور از جمله مؤسساتی است که عملکرد مطلوبی در تحقق تبصره «۹» قانون داشته است و آمار ثبت اطلاعات واحدهای تابعه و تعداد درخواست همانندجویی مطلوبی داشته است.

همان‌طور که مشاهده می‌شود بیشتر شمار درخواست همانندجویی مربوط دانشگاه‌ها و سایر موسسه‌های آموزشی و پژوهشی وابسته به وزارت علوم با بالغ بر ۱۲۶ هزار و ۶۴ درخواست همانندجویی (۴۹ درخواست به‌ازای هر ۱۰۰ نفر دانشجوی تحصیلات تکمیلی) است. کمترین درخواست مربوط به وزارت بهداشت با حدود ۵۶۰ مورد درخواست (۱ درخواست به‌ازای هر ۱۰۰ نفر دانشجوی تحصیلات تکمیلی) بوده است. البته «مؤسسه‌های آموزش عالی غیردولتی غیرانتفاعی و جهاد دانشگاهی» از نظر شاخص «تعداد به‌ازای هر ۱۰۰ نفر دانشجوی تحصیلات تکمیلی» در رتبه اول قرار دارند (۹۹ درخواست

عملکرد وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی در راستای اجرای قانون

■ برگزاری کارگاه‌ها آموزشی: کارگاه‌های آموزشی به‌عنوان یکی از اقدام‌های لازم برای کسب امتیاز ارزشیابی سالیانه، به‌صورت سالیانه توسط کلیه دانشگاه‌ها/دانشکده‌های علوم پزشکی برگزار می‌شود.

- شرکت دبیر/کارشناسان کارگروه وزارتی در جلسات کارگروه/کمیته‌های اخلاق در پژوهش دانشگاه‌ها.

- برگزاری برنامه برخط کشوری آموزش اخلاق در پژوهش دانشگاه علوم پزشکی تهران و الزام پژوهشگران برای گذراندن دوره مذکور قبل از انجام پژوهش.

یکی از وظایف وزارت بهداشت و مؤسسات وابسته ترویج و فرهنگ‌سازی اخلاق در پزشکی است که به همه رشته‌های بالینی و پژوهش‌های مرتبط با علوم پزشکی مرتبط است. اخلاق در پزشکی و سایر رشته‌های مرتبط شامل موارد اخلاقی - رفتاری بسیاری مانند احترام به بیمار، حفظ اسرار بیمار، اخلاق در کار با حیوانات آزمایشگاهی و غیره است که سوای از این قانون یعنی بحث تقلب و مالکیت معنوی قابل دسته‌بندی هستند. به‌نظر می‌رسد بخش مهمی از اقدام‌های وزارت بهداشت در این راستا بوده است و اقدام‌هایی این وزارتخانه برای پیشگیری و مقابله با تقلب در تهیه آثار علمی از کفایت لازم برخوردار نیست.

الف (۲) - پیشگیری و مقابله با تقلب درون دستگاهی از طریق اعمال مجازات‌های انضباطی و انتظامی

از سال ۱۳۹۶ تا ۱۴۰۰ در مجموع ۳۹۶ پرونده و گزارش تقلب به دبیرخانه کارگروه‌های اخلاق مستقر در واحدهای تابع وزارت بهداشت ارجاع داده شد که در خصوص ۷۷ مورد تخلف محرز نشد. از ۳۱۹ مورد تخلف محرز شده که بالغ بر ۹۰ درصد آنها مربوط به اعضای هیئت علمی بوده است (جدول ۴). هر کدام از گزارش‌ها و پرونده‌ها پس از احراز تخلف به مرجع ذی‌صلاح مرتبط ارجاع داده شد.

وزارت بهداشت مانند وزارت علوم دارای تکالیف قانونی برای پیشگیری و مقابله با تقلب در تهیه آثار علمی است که در ادامه به آن پرداخته می‌شود.

الف) عملکرد وزارت بهداشت در پیشگیری از تقلب و تخلف در راستای تبصره «۷» قانون

این وزارتخانه در راستای تبصره «۷» با موضوع پیشگیری از تقلب، از طریق «کارگروه وزارتی اخلاق در پژوهش» و «کمیته‌های اخلاق در پژوهش دانشگاه‌ها» دو نوع اقدام انجام داده است. یکی ترویج فرهنگ رعایت حقوق مالکیت معنوی از طریق آموزش و دیگری اعمال مجازات‌های انضباطی و انتظامی بر دانشجویان، اعضای هیئت علمی و کارکنان متخلف بوده است که در ادامه به آنها پرداخته می‌شود.

الف (۱) - فرهنگ‌سازی برای پیشگیری از وقوع تقلب

وزارت بهداشت برای پیشگیری از تقلب در تهیه آثار علمی از سال ۱۳۹۶ اقدام به طراحی، برنامه‌ریزی، هماهنگی و اجرای حدود ۲۱ برنامه آموزشی و بهسازی در قالب‌های ذیل کرده است^۱:

■ برگزاری همایش و گردهمایی به‌صورت سالیانه جهت اعضای هیئت علمی، دانشجویان تحصیلات تکمیلی و محققین آزاد.

■ برگزاری مدرسه تابستانی - مدارس تابستانی با گروه هدف‌های اعضای کارگروه/کمیته‌های اخلاق، اعضای هیئت علمی، کارشناسان کارگروه/کمیته‌های اخلاق در پژوهش به‌صورت چهار سال پیاپی برگزار شده است.

■ برگزاری مدرسه زمستانی: مدارس زمستانی با گروه هدف‌های اعضای کمیته‌های تحقیقات دانشجویی به‌صورت دو سال پیاپی برگزار شده است.

۱. وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی؛ مکاتبه شماره ۱۱۷/۴۵۶ مورخ ۱۴۰۱/۰۶/۰۶ با مرکز پژوهش‌های مجلس.

جدول ۴. پرونده‌ها و گزارش‌های تقلب به دبیرخانه کارگروه‌های اخلاق مستقر در واحدهای تابع وزارت بهداشت از سال ۱۳۹۶ تا ۱۴۰۰

سال	تعداد پرونده/گزارش	تعداد پرونده/گزارش		
		دانشجو	عضو هیئت علمی	کارمند
۱۳۹۶	۴۶	۴	۲۳	۶
۱۳۹۷	۶۱	۲	۴۹	۰
۱۳۹۸	۱۲۹	۸	۱۰۹	۰
۱۳۹۹	۹۱	۳	۶۴	۲
۱۴۰۰	۶۹	۳	۴۶	۰
مجموع	۳۹۶	۲۰	۲۹۱	۸

مأخذ: وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی؛ مکاتبه شماره ۱۱۷/۷۴۵۶ مورخ ۱۴۰۱/۰۶/۰۶ با مرکز پژوهش‌های مجلس.

اقدام‌های ابتدایی در حد انتخاب افراد دارای صلاحیت را انجام داده که تا تاریخ فوق فرایند تأیید صلاحیت آنها به اتمام نرسیده بود. به ترتیب اولی در خصوص مهر و موم (پلمب) یا توقف محل بنگاه و یا پایگاه الکترونیکی متخلف... با دستور مراجع قضایی (موضوع تبصره «۳») نیز این وزارتخانه عملکردی نداشته است.

ب) مقابله قانونی و قضایی با تقلب و تخلف در تهیه آثار علمی
وزارت بهداشت در مقابله قانونی و قضایی با تقلب و تخلف در تهیه آثار علمی عملکرد قابل قبولی نداشته است. این وزارتخانه در خصوص تعیین ضابطین قضایی (موضوع تبصره «۴») تا تاریخ ۱۴۰۱/۰۶/۰۶

خلاصه عملکرد وزارتخانه‌های علوم و بهداشت در تطابق با تبصره‌های قانون

همان‌طور که در جدول ۵ مشاهده می‌شود وزارت علوم در راستای همه چهار تبصره عملیاتی و مهم قانون، گزارش عملکرد ارائه داده است. گزارش عملکرد وزارت بهداشت تنها در راستای تبصره «۷» قابل ارزیابی است و این وزارتخانه در راستای ۳ تبصره دیگر گزارش عملکرد نداشته است.

جدول ۵. خلاصه عملکرد وزارتخانه‌های علوم و بهداشت در تطابق با تبصره‌های قانون

شماره تبصره	محتوای تبصره	وجود/عدم وجود عملکرد وزارت علوم	وجود/عدم وجود عملکرد وزارت بهداشت
تبصره «۴»	تعیین بازرسان به عنوان ضابط خاص	وجود گزارش	عدم وجود گزارش
تبصره «۳»	مهر و موم (پلمب) یا توقف محل بنگاه و یا پایگاه الکترونیکی متخلف... با دستور مراجع قضایی.	وجود گزارش	عدم وجود گزارش
تبصره «۷»	۱. ترویج فرهنگ احترام به حقوق مالکیت. ۲. الزام دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزشی و پژوهشی به اعمال نظارت دقیق بر رعایت حقوق مالکیت فکری. ۳. اعمال مجازات انتظامی دانشجویان متخلف. ۴. اعمال مجازات انتظامی عضو هیئت علمی متخلف.	وجود گزارش	وجود گزارش
تبصره «۹»	ثبت و تأیید پیشنهادها (پروپوزال‌ها)، پایان‌نامه‌ها و رساله‌های دانشجویان تحصیلات تکمیلی در سامانه‌های اطلاعاتی ایرانداک	وجود گزارش	وجود گزارش-عملکرد ناچیز

عملکرد دانشگاه آزاد اسلامی

تاکنون بالغ بر ۴۱ هزار پیشنهاد و بالغ بر ۱۴ هزار پایان‌نامه/رساله را همانندجویی نموده است. در خصوص اعضای هیئت علمی و یا کارکنان مرتبط با پژوهش، ۴۱ نفر که بدون بررسی دقیق و موثر پیشنهادها، پژوهشی امکان ادامه فعالیت پژوهشی دانشجو را فراهم آورده بودند، به کمیته رسیدگی به تخلفات پژوهشی معرفی شدند.^۱ با توجه به مطالب پیش گفته که از طرف دانشگاه آزاد اسلامی گزارش شده در مجموع تنها حدود ۵۵ هزار (حدود ۱۴ درصد) اثر علمی شامل پیشنهادها، پایان‌نامه‌ها و رساله‌های دانشجویی را از ۴۰۰ هزار مورد، همانندجویی نموده است. همچنین، طبق گزارش ایراندک این دانشگاه تا سال ۱۴۰۱ تنها حدود ۲۲ هزار اثر علمی را ثبت و درخواست همانندجویی کرده است. با این حال مطابق تبصره «۹» قانون مذکور دانشگاه آزاد مکلف به ثبت پارساهای خود در سامانه ایراندک می‌باشد.

«دانشگاه آزاد اسلامی با هدف ایجاد شبکه یکپارچه از واحدهای این دانشگاه، نظارت، ایجاد انضباط، وحدت رویه و عدالت در بین دانشجویان تحصیلات تکمیلی، سامانه جامع مدیریت اطلاعات و فرآیندهای پژوهشی موسوم به پژوهشیار در تاریخ ۱۳۹۷/۰۶/۳۱ افتتاح کرده است و تاکنون نزدیک به ۴۰۰ هزار دانشجوی کارشناسی ارشد و دکتری تخصصی این دانشگاه نسبت به بارگذاری پیشنهادها، پژوهشی یا پایان‌نامه‌ها/رساله‌های خود در آن اقدام نموده‌اند. در مراحل مختلف این سامانه، نظارت‌های دوره‌ای برای بررسی محتوا، روش اجرا و جلوگیری از امکان تخلف و تقلب علمی در حال انجام می‌باشد». همچنین، در جلسات پیش دفاع متمرکز که ۴ نوبت در این دانشگاه برگزار می‌شود کیفیت اصالت حدود ۱۵ هزار رساله دکتری بررسی شده است. علاوه بر این، با توجه به ایجاد نرم‌افزار همانندجویی دانشگاه

عملکرد و تأثیر قانون بر میزان تخلفات و تقلب

آموزش عالی غیردولتی از سال ۱۳۹۸ تا ۱۴۰۰ افزایش پیدا کرده و از حدود ۴۵ درصد به ۴۶ درصد رسیده است که نشان‌دهنده عدم تأثیر فعالیت‌های دستگاه‌های مسئول برای کاهش تقلب است. این میزان در سال ۱۴۰۱ کاهش پیدا کرده و به حدود ۴۱ درصد رسیده است، البته به دلیل اینکه این آمار تا قبل از اتمام سال ۱۴۰۱ به دست آمده روند رشد تا سال ۱۴۰۰ مرجع بهتری است. البته برای مقطع کارشناسی ارشد در سال ۱۴۰۰ کاهش اندکی در تعداد پارساهای غیرقابل پذیرش مشاهده می‌شود. نکته بسیار مهمی که بسیار بیشتر از روند رشد «پارساهای غیرقابل پذیرش» اهمیت دارد سهم آنها از کل پارساهای همانندجویی شده است که بالای ۴۰ درصد است و این میزان وضعیت بسیار نامطلوبی به لحاظ رعایت اخلاق علمی و حقوق مالکیت فکری است. در سال ۱۴۰۱ سهم «پارساهای غیرقابل پذیرش» در دوره دکتری حدود ۲۹ درصد و در دوره کارشناسی ارشد نزدیک به ۴۲٫۵ درصد است. بنابراین، به نظر می‌رسد رعایت اخلاق علمی در بین دانشجویان دکتری کشور بیشتر است.

برای بررسی میزان اثرگذاری قانون بر تعداد موارد تقلب و تخلف در تهیه آثار علمی نیاز به شاخص‌هایی نظیر میزان رشد پرونده‌های ارجاع داده شده به مراجع قضایی در موضوع تقلب، تعداد درگاه‌های الکترونیکی کشف شده، تعداد شرکت‌های پلمب شده، تعداد پارساهای غیرقابل قبول به لحاظ میزان مشابهت و غیر است. از میان این شاخص‌ها تعداد «تعداد پارساهای غیرقابل قبول» و روند رشد آنها به تفکیک برخی از زیرنظام‌ها موجود است. پارساهای غیرقابل قبول اسنادی هستند که بیش از ۳۰ درصد مشابهت دارند، البته همان‌طور که پیشتر نیز گفته شده تقلب تنها معطوف به مشابهت متن اسناد نیست، بلکه دیگر سپاری تهیه آثار علمی مهم‌ترین نوع تخلف در ایران است که آمار آن از طریق مشابهت‌یابی قابل دسترس نیست.

همان‌طور که در جدول ۶، مشاهده می‌شود به‌طور کلی پارساهای غیرقابل پذیرش (بیش از ۳۰ درصد مشابهت) در دانشگاه‌ها و سایر مؤسسات آموزش عالی وابسته به زیرنظام‌های مختلف آموزش عالی شامل وزارتحانه‌های علوم و بهداشت، دانشگاه آزاد اسلامی، مؤسسات

۱. مکاتبه شماره ۷۷/۴۷۲/ص مورخ ۱۴۰۲/۰۲/۲۵ دانشگاه آزاد اسلامی با مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی.

جدول ۶. مجموع تعداد همانندجویی و درصد همانندی (مشابهت به تفکیک سال) همه مؤسسات عضو ایرانداک (دولتی و غیر دولتی)

سال						وضعیت همانندجویی	مقطع تحصیلی
۱۴۰۱	۱۴۰۰	۱۳۹۹	۱۳۹۸	۱۳۹۷	۱۳۹۶		
۷۴۶۴	۷۱۰۰	۴۷۵۳	۱۹۴۷	۰	۰	تعداد غیرقابل پذیرش (بیش از ۳ درصد همانندی)	دکتری تخصصی
۲۵۵۸۳	۲۲۹۵۲	۱۴۶۴۶	۸۸۷۶	۰	۰	جمع کل تعداد همانندجویی شده	
۲۹	۳۱	۳۲	۲۲	۰	۰	درصد غیرقابل پذیرش (نسبت همانندی بیش از ۳۰ درصد)	
۹۷۷۷۴	۱۰۶۳۵۹	۶۳۸۷۷	۴۳۶۳۸	۰	۰	تعداد غیرقابل پذیرش (بیش از ۳۰ درصد همانندی)	کارشناسی ارشد
۲۳۰۰۲۴	۲۲۳۰۴۳	۱۳۱۲۷۱	۹۱۳۷۵	۰	۰	جمع کل تعداد همانندجویی شده کارشناسی ارشد	
۴۲/۵۱	۴۷/۶۸	۴۸/۶۶	۴۷/۷۵	۰	۰	درصد غیرقابل پذیرش (نسبت همانندی بیش از ۳۰ درصد)	
۴۱/۱۷	۴۶/۱۲	۴۷/۵۳	۴۵/۴۷			درصد غیرقابل پذیرش دو مقطع (درصد)	

دلایل تقلب در تهیه آثار علمی

آموزش عالی غیردولتی برای تأمین مالی خود دچار مشکل شدند. بنابراین، یکی از مهم‌ترین اهداف این مؤسسات تأمین مالی از طریق شهریه‌های دانشجویی شده و کیفیت علمی فراموش شده است. در این راستا این مؤسسات اقدام به توسعه بیش از حد مقاطع تحصیلات تکمیلی خود بدون توجه به کیفیت در پذیرش دانشجو و بدون پیش‌بینی زیرساخت‌های لازم از جمله استخدام اعضای هیئت علمی متناسب با جمعیت دانشجویی و فضا و امکانات پژوهشی مکفی، کردند. با کاهش سطح علمی سنجش و پذیرش و هجوم داوطلبان جوای مدرک از یک طرف و ضعف زیرساخت‌های علمی از طرفی دیگر فضای مناسبی را برای تقلب در تهیه آثار علمی ایجاد کرد. بنابراین، نظارت جدی بر کیفیت پژوهش‌های دانشگاهی به‌ویژه در بخش غیردولتی باید یکی از مهم‌ترین برنامه‌های نظام آموزش عالی کشور باشد. همچنین، ساماندهی نظام سنجش و پذیرش در راستای جذب دانشجویان با سطح علمی مطلوب باید برنامه بعدی در این حوزه باشد. برای مثال سنجش و پذیرش دانشجو در دوره‌های تحصیلات تکمیلی نباید صرفاً رقابتی باشد، بلکه حدنصاب‌های علمی نیز باید رعایت شود.

آثار علمی که ممکن است به‌صورت غیرقانونی و متقلبانه توسط شخص یا اشخاص دیگری تهیه می‌شوند و به دانشجو یا عضو هیئت علمی فروخته می‌شوند، شامل پیشنهادها، رساله‌های دوره دکتری، پایان‌نامه‌های دوره کارشناسی ارشد و مقاله‌های علمی است که موضوع «قانون پیشگیری و مقابله با تقلب در تهیه آثار علمی» نیز هستند. برخی از دلایل بروز تقلب در تهیه این آثار علمی و سفارش تهیه آنها به سایر اشخاص حقیقی یا حقوقی از قرار ذیل است:

-ضعف علمی دانشجویان تحصیلات تکمیلی و مدرک‌گرایی

مهم‌ترین و کلیدی‌ترین دلیل تقلب در تهیه این آثار عدم توانایی علمی دانشجو در پیشبرد پژوهش است. تقلب علمی و ضعف علمی دانشجویان از شاخص‌های پایین بودن کیفیت آموزش عالی در دوره‌های تحصیلات تکمیلی به‌خصوص در بخش غیردولتی است که بالای ۹۰ درصد آثار متقلبانه از دانشجویان این دانشگاه‌ها کشف شده است. از اواخر دهه ۱۳۸۰ به دلیل کاهش تقاضای اجتماعی برای آموزش عالی یا گرایش داوطلبان آموزش عالی به سمت رشته‌های خاص، دانشگاه‌ها و مؤسسات

- ضعف علمی معدودی از اعضای هیئت علمی که در نقش استاد راهنما فعالیت دارند.

معدودی از اساتید راهنما در دانشگاه‌ها و سایر مؤسسات آموزشی و پژوهشی به دلیل ضعف علمی قادر به راهنمایی علمی و درست دانشجویان خود نیستند. بنابراین از یکسو قدرت نظارت صحیح بر روند پیشرفت کار علمی را ندارند و از سوی دیگر قادر به تشخیص تخلف توسط دانشجوی خود نیستند. نتیجه این شرایط روی آوردن دانشجویان به تقلب علمی است.^۱

- عدم کنترل و نظارت کافی

برخی از اساتید راهنما که ممکن است به لحاظ علمی توانمند باشند، از اختصاص وقت و زمان کافی برای نظارت و پیشبرد پروژه علمی دانشجوی خودداری می‌کنند. این دسته از اساتید ممکن است در طول یک ترم یا چند ترم تنها یک بار دانشجوی خود را ملاقات کنند. بنابراین، سهل‌انگاری این دسته از اساتید در اختصاص وقت و زمان کافی برای کار علمی احتمال تقلب توسط دانشجویان را افزایش می‌دهد.

- منفعت‌طلبی و ایجاد سوابق علمی (رزومه‌سازی)

یکی از دلایل تقلب در تهیه آثار علمی به خصوص در مقالات علمی - پژوهشی اهمیت و امتیاز زیاد این آثار در جذب اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها و سایر مؤسسات آموزشی و پژوهشی، ارتقای اعضای هیئت علمی و پذیرش در دوره دکتری داخل و خارج از کشور است.

منفعت‌طلبی منحصر به دانشجوی و عضو هیئت علمی نیست، بلکه اشخاص حقیقی و حقوقی بسیاری به تهیه آثار علمی به عنوان یک تجارت نگاه می‌کنند و با دریافت مبالغ قابل توجهی اقدام به تهیه این آثار می‌کنند.^۱ عوامل تقلب که در اینجا به آنها اشاره شد مربوط به تقلب‌ها و تخلفات عمده در تهیه آثار علمی هستند که مخصوصاً در قانون در خصوص آنها جرم‌انگاری شده است. البته این عوامل سایر انواع تقلب که جزئی‌تر هستند، مانند استفاده از جمله دیگری بدون درج مرجع و سایر بدرفتاری‌های علمی را نیز تشدید می‌کنند که موضوع این گزارش نیست. برخی مطالعات عوامل تقلب و تخلف در تهیه آثار علمی را که در این گزارش به آنها اشاره شده است را تأیید می‌کنند. در یک پژوهش عدم کنترل و نظارت کافی، توجه به کمیّت، کمبود امکانات و منفعت‌طلبی از عوامل تقلب بر شمرده شده‌اند.^۱ سایر عواملی که در این مقاله آمده است در جدول زیر خلاصه شده است:

- اجبار دانشجویان و اعضای هیئت علمی به انتشار مقاله به خصوص مقاله‌های ISI

در آیین‌نامه ارتقای اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها و آیین‌نامه‌های تحصیلات تکمیلی انتشار مقالات بین‌المللی از اهمیت بالایی برخوردار است. بنابراین، اعضای هیئت علمی برای ارتقای مرتبه علمی و اتمام برنامه تحقیقاتی دانشجویان و دانشجویان برای دریافت مجوز دفاع و ارتقای نمره رساله یا پایان‌نامه خود نیاز به انتشار مقالات علمی - پژوهشی داخلی و خارجی دارند. به این ترتیب تأکید بیش از حد بر مقاله یکی از دلایل تقلب در تهیه و انتشار آن است.

- عدم اختصاص زمان کافی به کار علمی به دلیل شاغل بودن دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزشی

برخی از دانشجویان دانشگاه‌ها به خصوص در بخش غیردولتی شاغل بخش‌های مختلف دولتی و غیردولتی هستند که از یکسو نیاز به مدرک بالاتر دانشگاهی برای ارتقای موقعیت اجتماعی، کاری و یا حقوق و دستمزد خود دارند و از سوی دیگر وقت کافی برای کار علمی ندارند و با پرداخت پول به اشخاص حقیقی و یا حقوقی پایان‌نامه، رساله و یا مقاله خود را به صورت غیر قانونی تهیه می‌کنند. بنابراین لازم است این نوع دانشگاه‌ها، اعضای هیئت علمی و دانشجویان خود را موظف نمایند در فرایند انجام طرح‌های علمی ارتباط علمی لازم و کافی را داشته باشند. برای اساتید راهنما هر هفته گزارش پیشرفت کار را از دانشجویان مطالبه و راستی‌آزمایی کنند.

- ضعف زیرساخت‌های علمی در دانشگاه‌ها و فرسوده بودن تجهیزات پژوهشی

عدم وجود زیرساخت‌های علمی و پژوهشی مناسب مانند عدم دسترسی به برخی تجهیزات آزمایشگاهی پیشرفته در برخی از دانشگاه‌ها یا سایر مؤسسات آموزشی و پژوهشی زحمت و هزینه زیادی را بر دانشجو تحمیل می‌کند. برای مثال از یکسو بسیاری از دانشگاه‌ها به میکروسکوپ‌های الکترونی دسترسی ندارند و از سوی دیگر استفاده از این دستگاه‌ها هزینه‌بر است. لذا برخی از این دانشجویان برای فرار از این شرایط اقدام به کپی برداری از سایر آثار علمی و یا سفارش به دیگری برای تهیه اثر می‌کنند.

۱. محمود کیوان‌آرا و همکاران، گونه‌شناسی تقلب‌ها و سرقت‌های علمی؛ با استفاده از شناخت تجربیات صاحب‌نظران در دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، مدیریت اطلاعات سلامت ۱، ۱۳۹۲.

جدول ۷. عوامل تأثیرگذار بر تقلب و سرقت علمی

عوامل تقلب و سرقت علمی				
عوامل بیرونی		عوامل درونی		
اقتصادی	اجتماعی	آموزشی	پرورشی	فرهنگی
۱. منفعت طلبی در علم	۱. عدم کنترل و نظارت کافی	۱. آموزش محور بودن	۱. عدم تخصص کافی	۱. ضعف ارزش‌های اخلاقی،
۲. کمبود بودجه و امکانات	۲. به‌روز نبودن قوانین	۲. توجه به کمیت به جای کیفیت	۲. ناآگاهی از قوانین مربوطه	۲. فقدان انگیزه و علاقه
۳. پیشرفت ابزار و تکنولوژی	۳. عدم تناسب جرم با جزا	۳. آموزش و اطلاع‌رسانی ناکافی	۳. ضعف در نگارش	۳. ضعف ایمان
	۴. شکل‌گیری الگوهای غلط در جامعه	۴. اجبار در پژوهش کمبود زمان	۴. ضعف در ترجمه	۴. شکل‌گیری روابط
				۵. راحت‌طلبی

جمع‌بندی و پیشنهاد

مالکیت فکری در آثار علمی و پایان‌نامه‌ها و رساله‌های دانشجویی و اعمال مجازات‌های انتظامی دانشجویان و اعضای هیئت علمی بوده است.

۶ پرونده‌های مرتبط با سوء رفتار علمی اعضای هیئت علمی هم در دانشگاه‌ها و مؤسسات زیرمجموعه وزارت علوم و هم زیرمجموعه وزارت بهداشت، از پرونده‌های دانشجویان بیشتر بوده است.

۷ عملکرد دانشگاه پیام‌نور در راستای تبصره «۹» قانون به دلیل ثبت عناوین و محتوای رساله‌ها و پایان‌نامه‌های دانشجویان در سامانه‌های ایراندک و عضویت بالغ بر ۱۷۰ واحد دانشگاه پیام‌نور در ایراندک مثبت ارزیابی می‌شود.

عوامل شیوع تقلب در تهیه آثار علمی متنوع و متعدد است که مهم‌ترین آنها شامل ضعف علمی دانشجویان یا معدودی از اعضای هیئت علمی، اجبار به انتشار مقاله به خصوص مقاله‌های ISI، عدم اختصاص زمان کافی به کار علمی، ضعف زیرساخت‌های علمی در دانشگاه‌ها و فرسوده بودن تجهیزات پژوهشی، عدم کنترل و نظارت کافی، منفعت‌طلبی و ایجاد سوابق علمی (رزومه‌سازی) می‌باشند.

۸ سهم پارساهای غیرقابل پذیرش (بیش از ۳۰ درصد مشابهت) بیش از ۴۰ درصد است که وضعیت نامطلوبی به لحاظ توجه به اخلاق علمی است.

۹ عدم توجه به حقوق مالکیت معنوی در دانشگاه‌های غیردولتی بسیار مشهود است.

«قانون پیشگیری و مقابله با تقلب در تهیه آثار علمی» که برای پیشگیری و مقابله با خرید و فروش، تخلف و تقلب در تهیه آثار علمی مانند مقاله، پیشنهادها، رساله و پایان‌نامه در سال ۱۳۹۶ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید، وظایفی را بر عهده متولیان اصلی آموزش عالی و پژوهش در کشور مانند وزارخانه‌های علوم و بهداشت و دانشگاه‌ها و سایر مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی دولتی و غیردولتی قرار داده است. در خصوص عملکرد دستگاه‌های مذکور در راستای اجرای قانون موارد ذیل حائز اهمیت است:

۱ وزارت علوم، تحقیقات و فناوری در راستای اجرای قانون بیشترین عملکرد را داشته است.

۲ عملکرد وزارت علوم، تحقیقات و فناوری در راستای همه تبصره‌های مرتبط از جمله تبصره‌های «۳»، «۴»، «۶» و «۹» تا سال ۱۳۹۹ مطلوب بوده است.

۳ بیش از ۹۰ درصد موارد تقلب کشف شده در تهیه پایان‌نامه‌ها، رساله‌ها و مقالات علمی مربوط به مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی غیردولتی بوده است.

۴ عملکرد وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی در اجرای قانون بسیار ضعیف بوده است.

۵ بیشترین عملکرد وزارت بهداشت در راستای تبصره «۷» با موضوعات ترویج فرهنگ احترام به حقوق مالکیت فکری، الزام دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزشی و پژوهشی به اعمال نظارت دقیق بر رعایت حقوق

۱. محمود کیوان‌آرا و همکاران، تحلیل آسیب‌شناسی تقلب و سرقت علمی: براساس یک تحقیق کیفی، مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی، ویژه‌نامه توسعه آموزش و ارتقای سلامت، اسفندماه سال ۱۳۹۰.

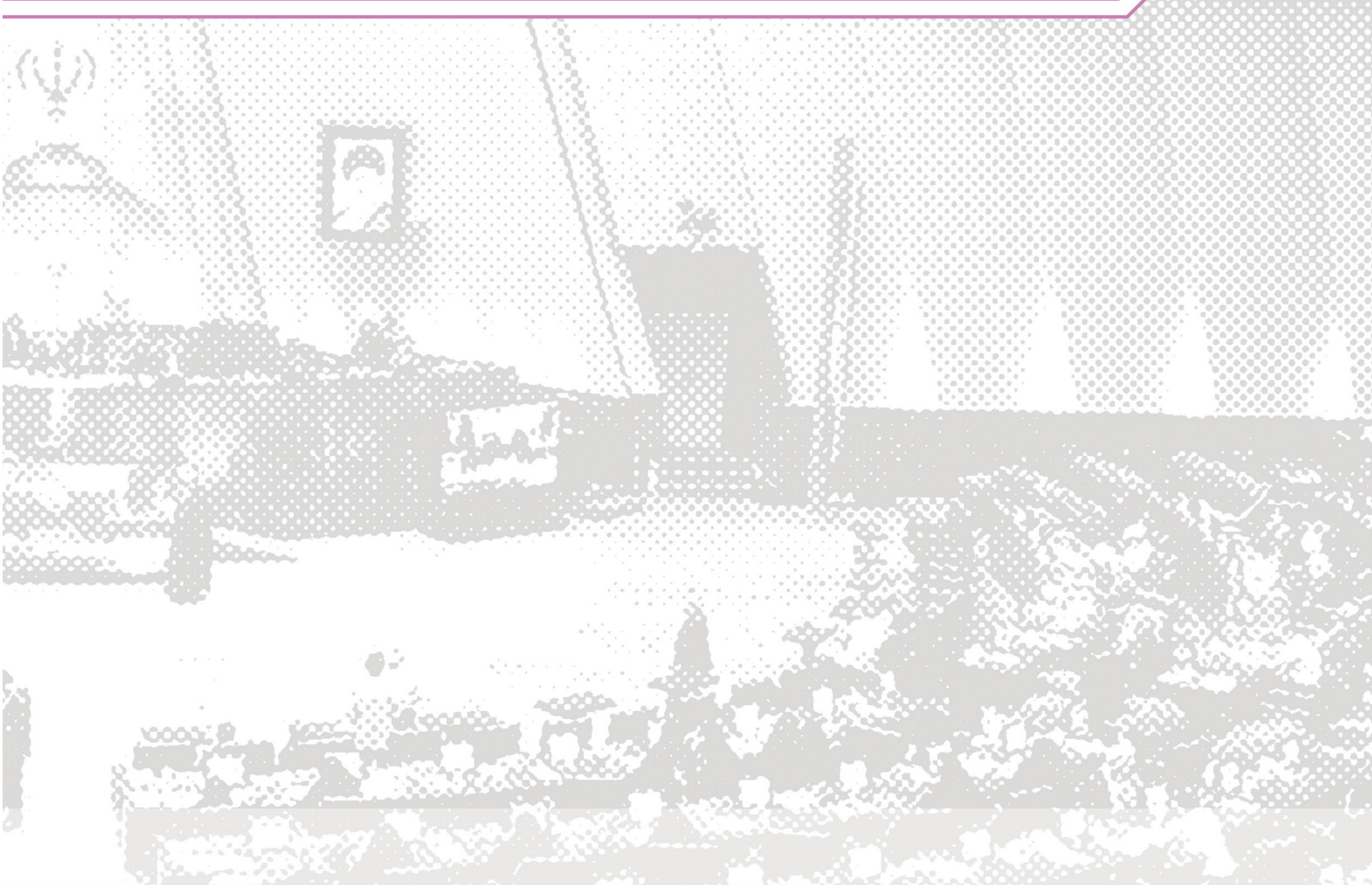
- تشدید فعالیت‌های دستگاه‌های مسئول به خصوص وزارتهای علوم و بهداشت در راستای اجرای قانون هر دو بخش پیشگیری و مقابله.
- در اولویت قرار گرفتن پرونده‌های مرتبط با تقلب علمی توسط دستگاه قضایی کشور.
- گذر از مقاله‌محوری در پژوهش‌های دانشگاهی و آیین‌نامه‌های جذب و ارتقای اعضای هیئت علمی و آیین‌نامه‌های تحصیلات تکمیلی به سمت حل مسائل واقعی جامعه و صنعت.
- تذکر مجلس شورای اسلامی به وزارت بهداشت در خصوص عدم تمکین به قانون و عملکرد ضعیف در راستای قانون.
- اهتمام جدی نظام آموزش عالی به کیفیت سنجش و پذیرش در مقاطع تحصیلات تکمیلی به خصوص در بخش غیردولتی.
- تجهیز دانشگاه‌ها و سایر مؤسسات آموزش و پژوهشی به امکانات زیرساخت‌های پژوهشی به‌روز و کارآمد.
- ارتقای سطح کیفی آموزش دانشگاهی.

۱۰- در سال ۱۴۰۱ سهم «پارساهای غیرقابل پذیرش» در دوره دکتری حدود ۲۹ درصد و در دوره کارشناسی ارشد نزدیک به ۴۲,۵ درصد است. بنابراین، رعایت اخلاق علمی در بین دانشجویان دکتری کشور بیشتر است.
۱۱- بیشتر شمار درخواست‌هایمانندجویی مربوط دانشگاه‌ها و سایر مؤسسه‌های آموزشی و پژوهشی وابسته به وزارت علوم با بالغ بر ۱۲۶ هزار و ۶۴۰ درخواست همانندجویی است.
با توجه به آنچه گذشت برای کاهش و جلوگیری از وقوع تقلب و تخلف موارد زیر پیشنهاد می‌شود:
- الزام دانشجویان تحصیلات تکمیلی به حضور در دانشگاه به صورت تمام‌وقت به خصوص در دانشگاه‌ها و سایر مؤسسات آموزش علمی و پژوهشی غیردولتی.
- الزام اعضای هیئت علمی که در نقش استاد راهنما فعالیت دارند به اخذ گزارش علمی هفتگی در خصوص پروژه از دانشجویان.

منابع و مآخذ

۱. کاظمیان، علی. تقلب علمی در انجام پروژه دانشگاهی؛ مطالعه‌ای در میان دانشجویان سال ششم دانشکده دندانپزشکی مشهد، ۱۳۹۶.
۲. کیوان آرا، محمود و همکاران. تحلیل آسیب‌شناسی تقلب و سرقت علمی: براساس یک تحقیق کیفی، مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی، ویژه‌نامه توسعه آموزش و ارتقای سلامت، اسفند ۱۳۹۰.
۳. کیوان آرا، محمود و همکاران. گونه‌شناسی تقلب‌ها و سرقت‌های علمی؛ با استفاده از شناخت تجربیات صاحب‌نظران در دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، مدیریت اطلاعات سلامت ۱، ۱۳۹۲.

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

تهران، خیابان پاسداران، روبروی پارک نیاوران (ضلع جنوبی، پلاک ۸۰۲)

تلفن: ۷۵۱۸۳۰۰۰ (۴ خط) صندوق پستی: ۱۵۸۷۵-۵۸۵۵ پست الکترونیک: mrc@majles.ir

وبسایت: rc.majles.ir